

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №103
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«29» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «28» қыркүйек күні 21 сағаттан «29» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 28.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Алданбергенова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «29» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0.0-0.9 мм). Солтүстік-батыстан соғатын желдің бағыты солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар) (0,0-0,9 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз-4 градус жылы, күндіз 4-9 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3 градус аяз-2 градус жылы, күндіз 2-7 градус жылы
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 11-16 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 11-16 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Күндіз аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Күндіз кей жерлерде шаңды дауыл. Оңтүстіктен, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-10 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-10 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 градус жылы, кей жерлерде 0-5 градус аяз, күндіз 2-7, кей жерлерде 10 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашын, кей жерлерде қатты жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-18 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 градус жылы, кей жерлерде 0-5 градус аяз, күндіз 2-7, кей жерлерде 10 градус жылы.

2022 жылғы 28 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Кіші Алматы – Медеу ГБ-де 2 см-ге; Құмбел өзені сағасында орналасқан ГБ-де 1 см-ге су деңгейінің көтерілуі байқалды. Таулардағы температуралық фон 0°C-дан 12°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 3195 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Жаңбыр және гляциалды генезисті селдердің сел қауіпті маусымы аяқталуда. Алайда, селдер қауіптілігі аяқталмайды, өйткені қар араласқан су және мұз араласқан су селдері бар. Іле Алатауында Кіші және Үлкен Алматы, Қаскелең,

Шамалған және Ұзынқарғалы өзендерінің алаптарында мұзсу селдері қалыптасты. Мәселен, 1987 жылы 28 қарашада Кіші Алматы өзенінде 120 м³/с шығынымен мұзсу селі қалыптасты. Мұзсу селдің жылдамдығы үлкен болғаны соншалық, мұздықтар көпір астындағы тесікті бітеп қана қоймай, Алматы-Каменское плато автокөлік жолына және "Түрксіб" демалыс үйінің бетон қоршауына ұшып келді. Бақытына орай ешкім зардап шеккен жоқ.

2006 жылдың 5 қаңтарында Ұзынқарғалы өзенінде мұзсу селі қалыптасты. Өзенде табиғи мұз бөгеттері пайда болды, олардың артында көп мөлшерде су жиналды

(жоғарғы сурет). Олардың бұзылуы көшкін тәрізді толқынның қалыптасуына алып келді. Қарғалы (Фабричный) ауылында шұға фабрикасының темірбетон қоршауы жартылай бұзылды, мұзсу селдің одан әрі қозғалысы кезінде жаяу жүргіншілер көпірін жұлып алып кетті, адамдар қаза тапты. Ауылдың төменгі жағында, Ұзынқарғалы өзенінің жайылмасында селдің шөгуі (сол жақ төменгі сурет) орын алды. Мұзсу сел өткеннен кейін өзен әдетте мұз түзілімдерінен тазаланады (төменгі оң жақ сурет). Селдер туралы интернеттен мына кітаптан

танысуға болады: Степанов Б. С., Яфязова Р. К. «Селевые явления Юго-Восточного Казахстана: Т.3. Селевые процессы и селетехнические сооружения». – Алматы, 2014. – 434 б.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "28" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 27.09	Мин. 28.09	08 ч. 28.09	День 27.09	Ночь 28.09	Ср. 27.09	08 ч. 28.09	Ср. 27.09	Макс. 27.09	08 ч. 28.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	8.8	1.6										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			0			255	254	0.04	0.07	0.01	0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			8.0			603	603	0.19	0.19	0.19	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	13.0	5.7										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			10.0			262	261	1.37	1.37	1.29	-1	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			12.0			99	100				+2	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			10.0			45	45	0.07	0.07	0.07	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			10.0			184	184	1.08	1.08	1.08	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			12.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			2.0			305	304	0.95	0.95	0.81	-1	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			10.0			266	266				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			6.0			73	73				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			11.0			270	269	1.18	1.27	1.08	0	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			11.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			11.0			276	275	3.80	3.80	3.62	-1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			9.0			81	81	0.07	0.07	0.07	0	
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			10.0			188	187				-1	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			11.0			294	293				-1	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	10.7	0.1	4.0			953	953				0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«29» қыркүйекке 2022 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Жалпы маусымдық қар сызығы жоқ. 3700 м биіктікте қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Топырақтың ылғалдануы критериалды мәннен төмен. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгеі Алатауы	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Күндіз кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, сулы қар) (0,0-0,9 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі біршама баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Күндіз аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-10 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-10 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтардың еруі тоқтауға жақын. Жауын-шашын, кей жерлерде қатты жауын-шашын (жаңбыр, қар 1-18 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.